

1866–1918

George Coșbuc

GEORGE COȘBUC

OPERE

Ediție în două volume

2

PROZĂ

Studiu introductiv Ion POP

CUPRINS

PROZĂ

Din volumul
VERSURI ȘI PROZĂ (1897)

Vorba ăluia	5
Ce ne-au dat slavii și grecii	16
<i>Heu, quale portentum!</i>	22
Pe culmea muntelui	24
Neaga	28
O poezie nemțească de Alecsandri	36
Popa Cojoc	38

Volumul

RĂZBOIUL NOSTRU PENTRU NEATĂRNARE

Povestit pe înțelesul tuturor	42
Sărirea noastră într-ajutor	43
Smulgerea Griviței	62
Zvârcoliri pe sub pământ	105
Cucerirea Rahovei	121
Risipirea Plevnei	141
Smârdanul și Vidinul	170
Din țara Basarabilor	195

Din volumul

DINTR-ALE NEAMULUI NOSTRU (1903)

Cântecul zorilor	229
Crăciunul cel de demult	231
Două bălciuri	233
Gura lupului	235
Insula Șerpilor	238
Legendele mănăstirilor noastre	241
Tablouri păgâne	244
Făt-Frumos al nostru și pasărea Fenix	247
Capul, mâna și nasul	249
Cum înțelege românul colorile?	251
Medicina populară	255
Dracul în zicătoarele și proverbiile noastre	258
Puterea limbei românești	261

Câmpia Libertății	264
Lucruri sfânte	268
Românii ținând drumul lui Napoleon cel Mare	270
Un emigrant	273
Legea din bătrâni	276
Stan și Bran	278
Un capitol despre lene și superstiție	279
Cum învață omul carte	282
Crai-nou în țară	290
Sufletul după moarte	293
Focurile morților	295
Cimiliturile cărții	298
Tribunalul satului	301
Groapa din drum	304
Un concurs literar la 1848	307
Fecior de popă	310

Din PERIODICE

Rețetă practică pentru a face o lucrare literară, în genere	313
O notiță filologică	313
Invaziunea lui „pentru”	315
Literatura didactică	320
Albina și păianjenul	323
Murășul și Oltul	324
Cine e autorul scrierilor lui Goethe?	325
Simboluri erotice în creațiunile poporului român	334
Conservator și revoluționar	351
Azvârle cu barda-n lună	355
Marea cu sarea	356
A vorbi de călare	357
A-și face capul călindar	358
Și-a pierdut sărita	359
A căra apa cu ciurul	360
A-ntors-o p-altă foaie	360
S-a dus pe urlați	362
Din țânțar, armăsar	362
Ca pe un bou breaz	363
Când o face plopul pere	363
Antul Nou. Sărbătorile creștine. Carnavalul	364
Amintire istorică	369
Absurditatea unei explicațiuni	369
Un capitol din demonologia poporului român	373
Elementele literaturii populare	379
Babele sfinte în mitologia noastră	393
Limba nemțească	402

Curiozități de-ale limbii românești	405
Mania diminutivelor	407
Tradiții eroice	411
Șarpele și păcatul	412
Bocetul	413
Descântecul	420
„A zice” și „a spune”	425
Bătrânul Crăciun	426
Poetul de la Bârlad	428
De ce te temi nu scapi	431
Amicul meu din Torbole	433
Două vorbe	436
Lucifer	437
Nașterea proverbiilor	440
Pregătiri de bacalaureat	444
Ghicitorile populare	446
Colindele noastre	453
Baladele populare	456
De departe și de-aproape	459
Două vorbe românești	462
Joile rele	464
Puterea mistică a fierului	469
Pricoliciul	475
Provincialismele scriitorilor noștri	478
Pentru limba românească	479
Mărtisorul	481
Pneumoniile și cauzele lor în superstițiile poporului	483
Cultul frâsinelului	488
Piatra trăsnetului	490
Irodia doamna	492
Țara popii Ion	495
Sărbători fără de rost	498
Lumea s-a pornit într-o marți	502
Latin ori slav?	505
Amintiri despre Caragiale	508

NOTE ȘI COMENTARII	511
--------------------	-----

ICONOGRAFIE	515
-------------	-----

Ediție apărută cu contribuția financiară a Ministerului Culturii, în conformitate cu decizia Comisiei de selecție pentru editarea cărții naționale.

Volumul 2 al ediției *Opere*, de George Coșbuc, cuprinde o selecție din scrierile în proză ale autorului, apărute în timpul vieții în culegerile *Versuri și proză* (1897), *Războiul nostru pentru neamă* (1899) și *Dintr-ale neamului nostru* (1903), precum și din textele risipite în periodicele timpului, mai mult de factură publicistică (culturală, literară etc.). Începând de la debutul său în *Tribuna* de la Sibiu, dar și în alte periodice pe care le-a fondat el sau la care a colaborat foarte activ de-a lungul vieții sale, poetul a publicat un număr impresionant de texte în proză cu tematică foarte variată, dintre care o parte se regăsesc aici.

Volumul se încheie cu o secțiune de *Note și comentarii* la texte și alta de *Iconografie*, care completează informația despre scriitor și opera lui.

Responsabil de ediție: Mihai Papuc

Corectori: Mariana Belenciuc, Maria Cornesco

Redactor tehnic: Nina Duduciuc

Machetare computerizată: Iulia Corjan

Copertă: Iulia Corjan

ÎNȚREPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16 (anticamera);
(+373 22) 73-99-83; +373 60966868 (vânzări);
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Moștenire”, inclusiv asupra acestei ediții, aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Opere: Ediție în 2 volume / George Coșbuc; studiu introductiv: Ion Pop; responsabil de ediție: Mihai Papuc; copertă: Iulia Corjan. – Chișinău: Știința, 2025 (Bons Offices) – . – (Colecția „Moștenire”, ISBN 978-9975-67-986-2; 118). – ISBN 978-9975-85-539-6.

[Vol.] 2 : Proză – 2025. – 535, [8] p. : facs., fot. – Note și comentarii: p. 511–513.

Cu contribuția financiară a Ministerului Culturii.

ISBN 978-9975-85-541-9.

© Studiu introductiv: Ion Pop, 2025

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, 2025

Din volumul VERSURI ȘI PROZĂ (1897)

VORBA ȚĂLUIA

Zicători explicate

1. Nici în clin, nici în mânec

Aproape toți rostim rău această zicătoare, din *mânec* făcând *mâneacă*. Deoarece *clinul* e o parte a hainei – îndoiturile sau aripile de dindărăt ale sucmanului ori ale anterului –, a fost ușor să amestecăm noțiunile *mânec* și *mâneacă*, crezând că, dacă vorbim de clin, e natural să vorbim și de mânecă. Dar zicătoarea n-are a face nimic nici cu clinul hainei, nici cu mânecile ei.

Clin e vorbă veche, de origine slavonă și însemnează „povârniș”. Corespunde pe deplin neologismului *pantă*.

Țăranul vorbește de „clinul dealului”, de „clinul apei” etc. Orce drum din deal în vale e *clin*. *Mânec* e vorbă latinească și înseamnă „a te scula de cu noapte ca să pleci la drum”. V vorba aceasta începe să dispară; ni se păstrează încă în proverbiile „cine mânecă nu întunecă”, „mânecatul de dimineață și însuratul devreme nimănui nu strică” și în locuțiunea „pe mânecate”. Drumul țăranului e pe dealuri, el mânecă deci, ca să urce dealul și să scoboare iarăși în vale până nu întunecă, până nu-l apucă noaptea. Prin asociație de idei, *a mâneca* e sinonim cu „a urca dealul”. *Mânec* e drumul la deal. În Bănat se numește orce suiș pe deal „mânecul dealului”. Deci zicătoarea are înțelesul: „N-am cu el de-a face nici pe drum la deal, nici pe drum la vale”. Explicarea zicătoarei e asta: Când drumul la deal (mânecul) e greu și boii nu pot urni carul, țărani înjugă patru și șase boi, de la alte care, și scot așa pe rând carele în deal. La vale (la clin) își împrumută lanțurile, ca să împiedece roțile. Țăranul, fie cât de străin, când vede pe alt țăran că nu-și poate scoate carul în deal, își desprinde boii și-l ajută. Un om care îl dușmănește, ori un târgoveț, trece pe lângă țăran și-l lasă

neajutorat în drum. Cu aceștia țăranul „n-are nici în clin, nici în mănec”, sunt oameni care nu fac cauză comună cu el: nu și-au prins niciodată boii la un jug, nici la deal, nici la vale.

2. La botul calului

Sunt frumoase zicătorile românului, când, făcând aluziuni la temperamentul sau apucăturile unui om, vorbește de calul lui. Îngâmfatul „vorbește de pe cal”, omul sigur „vorbește din șea”, istețul „bate șeaua să priceapă iapa”, prostul „umbă să facă ușor calului”, cel conștiu de sine „știe cum să-și joace calul”, iar nevoiașul „a ajuns din cal măgar”.

„La botul calului” e un tablou idilic. „A cinsti la botul calului” înseamnă a bea cel din urmă pahar. Țăranul „s-a cinstit” destul cu finii și cu cunetrilor, e gata de plecare, dar înainte de a încăleca, ținându-și calul de frâu, e silit să mai bea un pahar, cel din urmă „la botul calului”. „A bea la roată”, cu înțelesul de „a fi beut destul, a fi beat”, are aceeași origine: Înainte de a se sui în căruță, stând gata să puie piciorul pe butucul roții ca să se avânte, el mai bea un pahar. Am auzit și „a bea la toartă”, dar nu înțeleg expresiunea. Poate „toartă” să fie născut din „roată”, ori poate are o explicare; nu știu.

3. Cu cățel, cu purcel

„A plecat cu cățel, cu purcel” înseamnă: „a plecat cu tot ce-a avut, cu toată casa, pentru totdeauna sau pentru câtăva vreme”. Deci are și înțelesul: „a te muta, a-ți schimba locuința”.

Cățelul și purcelul nu sunt lucrurile cele mai de căpetenie la o gospodărie, ca să ajungă prin importanța lor proverbiale, nici nu sunt așa de nebagate în seamă, încât să exprime noțiunea infimității, ca „firul de păr” și „firul de ață”. Se aude în popor și altă zicătoare: „A plecat cu vătrai și cu cociorvă”. Asta o înțelegi mai lesne: vătraiul și cociorva sunt lucrurile cele mai ieftine și mai ușor de găsit. Când ai plecat luând și pe aceste, ai plecat luând tot, „până și cuiul din perete”.

Tabloul cu cățelul și purcelul e luat din viața nomadă a țiganilor de laie. Țiganii au o deosebită dragoste să crească purcei, iar câte un câne își țin, rogu-te, să le păzească tabera. Purcelul și cățelul sunt toată averea acestor țigani: când se scoală satul asupra lor, ori îi urmăresc autoritățile, țiganii o rup la fugă lăsându-și, la primejdie, și căruțele, și nevestele, și copiii, dar cățelul și purcelul niciodată. Știu țiganii că numai aceste două dobitoace i le-ar lua românul, purcelul că-i frate cu slănină, iar cățelul că-i bun și el la casa omului. Dar cu căruțele hodorogite și pline de zdrențe și cu dârloagele de cai ce să facă românul? Prin sate vezi trecând căruțele țiganilor încet și rânduite; copiii,

„învăscuți cum din mame-au fost născuți”, alergând pe marginea drumului, iar dinapoia căruțelor, fără excepție, legați de câte o sfoară, vine încet cățelul melancolic și purcelul flegmatic.

Felul de-a trăi și de-a gândi al țiganului a dat românului cea mai bogată materie de satiră și glumă. Proverbial a ajuns țiganul în zicătorile: „Și-a mâncat omenia ca țiganul biserica”, „S-a obișnuit cu răul, ca țiganul cu schinteile”, „S-a înecat la mal ca țiganul”.

4. Lasă-l în moarea lui

„Nu-i cunoști tu moarea lui” sau, cum zice falș Creangă, „n-ai băut din moarea lui”, și tot așa de falș Ispirescu: „nu i-ai mâncat moarea” înseamnă: „nu-i cunoști firea și năravurile”. Când lași pe om să facă ce știe, cum îl taie capul și-l trage ața, se zice că-l lași în moarea lui. Același înțeles: a-l lăsa în apele lui, în banii lui, în boii lui.

Cuvântul *moare* e latinescul *morem* („obicei, nărav”; la Cicero, „o tempora, o mores!”) și nu se mai întrebuițează în limbă decât în zicătoarea aceasta.

În Ardeal s-aude des „sunt mâncat de moarea lui”, o vorbă aproape stereotipă a femeilor care se plâng de traiul rău cu bărbații, ori a slugilor care se plâng de stăpâni. Expresia „a fi mâncat de moarea cuiva” e croită după felul metaforelor: „Sunt mâncat de necazuri, mâncat de griji, mâncat de rele” etc. Confuzia zicătorii a produs-o omonimul *moare*. Cuvântul *moare* (cu înțelesul, „zeamă de varză”) a circulat mai des decât *moare* cu înțelesul de „nărav”, astfel noțiunea din urmă a omonimului a început să dispară, mai ales că vorba era strâmtorată și de sinonimele sale *nărav* și *obicei*. De aici se explică de ce zicem „nu i-am beut moarea”: credem că vorbim de zeamă de varză. O adevărată curiozitate e confuzia cu „a mânca moarea cuiva”. Românul a zis „m-a mâncat moarea lui Nicolae”, câtă vreme era conștiu că *moarea* înseamnă „obicei”; perzând însă această conștiință, n-a mai înțeles zicătoarea. A rămas zăpăcit. Cum adevărat? Moarea mă mănâncă pe mine, nu eu mănânc moarea? A cătat deci să schimbe vorba, să-i dea înțeles logic, și-a zis: „Am mâncat moarea lui Nicolae”.

De altfel, și la Creangă, și la Ispirescu, se găsește zicătoarea corect redată în câteva locuri.

5. Opt cu a brânzei

„Du-te opt cu a brânzei” e o înjurătură: du-te unde vrei, că puțin îmi pasă, du-te măcar la dracul. Cu același înțeles: „Du-te pe unde și-a spart dracul opincile și pe unde și-a întercat copiii”, „Du-te unde și-a dus mutul iapa și surdul roata” și „Să te întorci când te-oi dori eu!”

În povești se zice des: „Și s-a dus câte zile-s într-un an”. În colinda plușorului:

„Și s-a dus nenea Troian
Câte zile într-un an,”

iar în vorbirea zilnică auzi zicându-se: „S-a dus câte zile-n Postul Mare” sau: „Cât ține Postul Mare”. Zicătoarea „opt cu a brânzei” spune tot același lucru. Postul Mare ține șapte săptămâni. Întâia săptămână înainte de Postul cel Mare e numită *săptămâna brânzei*, căci în această săptămână nu-i oprită brânza. Prin urmare, zicătoarea spune: du-te șapte săptămâni ale postului și opt cu săptămâna brânzei. Adaosul „și nouă cu a ouălor”, cum s-aude prin Muntenia, e fals. Poporul din alte părți nu cunoaște această întregire fără rost, căci o săptămână numită a ouălor nu există. Chiar dacă pe undeva s-ar numi așa vreo săptămână, ea n-ar fi a noua înaintea Paștilor, ci tocmai a Paștilor, căci atunci se fac ouă roșii. Dar săptămâna Paștilor pretutindeni e numită „luminată”. Adaosul s-a născut, se vede, numai din pricina asonanței.

6. I-a suflat în borș

Înțelesul: „a supăra pe cineva, a-l lua pe dinainte, a-i face în ciudă, a-l lăsa cu buzele umflate”.

Am cetit undeva – nu-mi mai aduc aminte unde – că zicătoarea se explica așa: eu am o mâncare mai bună, tu ai borș; eu nici nu mă uit la borșul tău, îl desprețuiesc și suflu în el.

Explicarea e cu totul tot neadevărată. E departe griva de iepure. Originea zicătoarei trebuie căutată în credințele și obiceiurile țaranului.

Mai întâi, să lămurim o credință. „A sufla” în zicătoarea noastră are înțeles propriu: a sufla în borș, cum suflă în foc ori în mâncarea fierbinte. „Suflarea” omului e o putere fermecătoare, căci „sufletul omului e de la dracul” (suflet în înțeles fizic, aerul respirat). Dumnezeu are *duh* care învie și susține, omul are *suflet* care vrăjește și distruge, iar animalele au *bleasc*: duhul e spirit imaterial, sufletul e și spirit și materie, iar bleascul e numai materie (aer). Duplicitatea sufletului omenesc „a făcut-o dracul în ciuda lui Dumnezeu” și e de înțeles mirarea satirului din poveste, care nu vrea să facă tovarășie cu omul și se sperie când vede că dintr-aceeași gură omul suflă și fierbinte, ca să-și încălzească mâinile, și rece, ca să-și răcorească ciorba.

„A sufla peste voinicii” însemnează a-i răpune; de aceea, în povești, dau vrăjitoarele povețe celor ce vreau să facă vreun rău vitejilor. „Unge-l cu unsoarea asta pe la gene și suflă-i de trei ori peste ochi, că va adormi buștean.” Baba, care se teme de câinii na-vede, n-aude, na-greul-pământului, dă voinicului trei fire și-l roagă să sufle peste ele; puterea cânilor a fost vrăjită și

degeaba-i sumuță stăpânul, căci ei nu se mișcă din loc. De obicei, voinicii adorm când e primejdia mai mare, căci „suflă peste ei” un vânt trimis de zmei, sau zmeii înșiși sunt vântul. Și caii au această putere – dar numai cei năzdrăvani: pe o nare suflă foc să înfierbinte baia feciorului de împărat, pe cealaltă suflă crivăț, ca să răcorească baia Ilenii Cosinzenii.

Noi, târgoveții, suflăm în apă, în vin, în bere, ori ca să depărtăm praful de pe suprafața lichidului, ori numai așa. Țăranul însă, ferească Dumnezeu! El varsă câteva picături „de sufletul morților”, ca să depărteze praful de pe suprafața lichidului, în joc sau de distracție nu suflă niciodată. Bărbații sunt mai „abuzivi”, iar cei ce au a face cu orașenii suflă și în vin, și în apă, ca și în bere, ca să depărteze spuma. Femeile se țin însă ca orbul de gard de această credință și foarte des întâlnești țărance care nu vreau să sufle nici măcar în lumânare ca s-o stingă.

Când țăranca pune borș, iese în curte ori în stradă și trage de ureche ori de cap pe cel dintâi creștin, ca să se înăcrească borșul, cum s-a înăcrit omul de supărat, că-l tragi de păr. „Acru borșul!”, zice ea. „Acru să-ți fie!”, zice râzând cel tras de ureche, dacă e om al casei sau un prietin. „Ba fie-ți al dracului borșul!”, zice supărat altul. Acesta, tocmai fiindcă înjură, e „omul borșului”, căci țăranca l-a „înăcrit”, așa cum ar vrea să-i fie borșul. Dacă cel tras de cap e om de-al casei sau o vecină, ori o cumătră, începe să fugă spre casă, țăranca după el, și dau năvală-n odaie pe întrecute. Vorba e: cine ajunge mai întâi să sufle în borș. Dacă suflă stăpâna casei mai întâi, o să mănânce borșul în pace; dacă nu, are să i se întâmple cine știe ce supărare pe vremea cât va ține borșul. Și de obicei îi vine vro supărare – căci ele vin multe –, dar nu din pricina suflării-n borș. Țăranul crede așa. „Și cumătra asta a noastră vine pe la noi numai ca să ne sufle-n borș”, adică să ne prevestească rele.

7. Pe deasupra, ca fuiorul popii

Înțelesul zicătorii „pe deasupra, ca fuiorul popii” este: „a face un lucru de prisos, a da ceva fără niciun scop”.

Zicătoarea face aluziune la fuiorul pe care-l dau creștinii pe la Bobotează popii. În orașe popii „botează” creștinii pe fiecare lună o dată; la sate, o dată pe an, la Bobotează. Orașenii dau popilor bani, sătenii însă – după obiceiul locului – ori bani și grâu, ori grâu și miere, ori vin și pâine, ori toate deodată. Mai rar dau și câte un fuior.

La greci și la români exista credința că morții au nevoie de un ban și de-o lumânare: cu banul să plătească trecerea peste râul Stix, iar cu lumânarea să-și lumineze cărările prin Infern. Această credință a influențat și

asupra creștinismului: lumânarea mortului a fost primită ca o cvasidogmă în biserica lui Hristos; banul de trecere peste râul Infernului a rămas ca o credință a poporului.

Preoții creștini au mers mai departe. Ei au spus că morții n-au trebuință numai de ban și de lumânare, ci și de mâncare, de beutură și de îmbrăcăminte. De aceea ei au cerut creștinilor grâu, vin și fuior – pentru că tot ce se dă popilor, se dă de sufletul morților, adică pentru nevoile sufletelor de pe ceea lume. Bazată e această pretenție a popilor pe vers. 35–36, Cap. XXV din evanghelistul Matei: „Flămând am fost, și m-ați săturat” (grâul), „setos am fost, și m-ați adăpat” (vinul), „gol am fost, și m-ați îmbrăcat” (fuiorul), „străin am fost, și mi-ați arătat calea” (lumânarea), în temniță am fost, și ați venit cătră mine”.

Astfel și grâul, și vinul, și fuiorul, și lumânarea au o origine biblică; nu-mai banul nu-și poate dovedi originea biblică, decât poate prin semistihlul din urmă: „și ați venit cătră mine”, căci se știe că banii cam vin cătră popi. Explicarea banului, precum am spus, trebuie căutată în mitologia greco-romană. Mierea care se dă popilor a intrat în stol prin uzurpare de drept; ar trebui să dăm popilor ceară de făcut lumânare, dar popii au găsit că e mai bună mierea decât ceara.

Până aici sunt toate lămurite. Dar acum e întrebarea: de ce tocmai fuiorul e lucru de prisos, e „pe deasupra”? De ce n-ar fi grâul ori banul, ori mierea pe deasupra?

Explicarea – cred eu – trebuie căutată în credințele bogomilice. D. Hasdeu a dovedit cu mai multe dovezi, în *Cuvinte din bătrâni*, că eresul bogomilic a stăpânit multă vreme între români și a avut foarte mulți închinători. Însuși Petru Rareș era bogomil.

Prorocul sectei bogomilice era Apostolul Paul: toate vorbele lui din *Epistole* se interpretau *ad litteram*. După vorbele lui Paul, morții au trebuință pe ceea lume de hrană și de lumină, nu spune însă nicăiri că au trebuință și de îmbrăcăminte. Bogomilii cereau desființarea hainelor chiar și în viața pământească; unii dintre preoții lor făceau mare propagandă, ca oamenii să umble goi. „Gol m-am născut și gol voi merge pe ceea lume”, zice *Biblia*. Prin urmare, morții umblă goi, iar Paul întărește această credință, nu vorbind despre ea, ci tăcând.

Acum, dacă morții n-au trebuință de haine, pentru ce să dea popilor fuiorul? Căci nu popilor dai fuiorul, ci morților. Secta bogomilică a înțeles de ce dai popii vin și grâu – mai ales că acestea erau totodată și simbolul trupului și al sângelui lui Hristos –, a înțeles de ce îi dai ceară și bani, însă n-a putut înțelege și n-a voit să înțeleagă: de ce îi dai fuiorul. Fiindcă obiceiul dării fuiorului era o datorie la ceilalți creștini, secta bogomilică vedea

într-acest obicei un lucru de prisos, pentru ei într-adevăr fuiorul popii era pe deasupra.

În rezumat, părerea mea este că această zicătoare e de origine curat bogomilică și ea e o mărturisire mai mult a existenței bogomilismului între români.

8. Burtă de popă

Potrivită vorbă! Adevăratul egoist și epicurean are de obicei burtă de popă. El trăiește numai ca să mănânce și să omoare vremea lui Dumnezeu, iar de alții habar n-are: el închină, el bea, căci milă i-o fi fiind de alții, dar de el i se rupe inima.

Nemții au zicătoarea: „A trăi ca Dumnezeu în Franția”, voind să arate că un cutare ori cutare trăiește numai pentru sine, mănâncă și bea cât opt și duce lume albă din munca altora, acesta e omul numit „burtă-verde”. Adevărat, în Franția (dar toți popii catolici de orișunde) au lefuri de la stat, nu muncesc nimic și sunt rotunzi de grijă multă, căci de familie n-au să îngrijească, iar creștinii au să se facă luntre și punte, ca traista popii să fie totdeauna cu grăunțe.

Popii tuturor religiilor, câte au existat și există, au trăit cu puțină muncă și cu mult belșug. Vorba noastră „burtă de popă” era cunoscută și latinilor: într-o comedie latină se vorbește de „Popa Venter”, tradus: „Popa Burtă”. Se vede că și românii luaseră pe popa ca model de om care trăiește bine și numai pentru el. Eu nu susțin că vorba noastră e moștenită de la români – deși poate să fie –, eu cred că noi am creat-o, cum am creat și altele despre popă.

Popii din veacurile trecute – cu deosebire călugării, niște pârlâți de greco-tei – erau oameni peste măsură ipocriți. Bizantismul e exprimat de poporul nostru în clasică zicătoare: „Mănâncă sfinți și scuipă draci”. Popii, care de obicei erau „în gură cu Dumnezeu și la inimă cu dracul”, una spuneau și alta făceau, erau oportuniști de cea mai rea specie și avea deci țaranul dreptate să ia pe popă ca tip de om nestatornic: „Uite popa, nu e popă”. Toate observațiunile făcute asupra caracterului popilor în curs de veacuri le-a cristalizat țaranul într-o singură povață: „Fă ce zice popa, dar să nu faci ce face el!”

Strămoșii noștri, în slăbiciunea lor pentru religie, au făcut păcatul că cele mai frumoase moșii ale țării le închinău mânăstirilor grecești de la Atos, așa că într-o vreme pământul românesc, aproape jumătate, era dat de pomană grecilor. Aceștia făceau sat pe spinarea românului și erau acasă aici la noi, căci erau pe moșiile lor. Legea era să ne mănânce capul, dacă nu am fi avut câțiva domni care au văzut prăpastia. Gloriosul Matei Basarab a pus mai cu îndârjeală piciorul în prag și le-a tăiat grecilor apa de la moară. Țăranii erau parte